

Skötselplan för Mörkvikens naturreservat

LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND

SKÖTSELPLAN FÖR MÖRKVIKENS NATURRESERVAT

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2009. Planförfattare har varit Mikael Hagström. Omslagsbilder foto: Mikael Hagström och Anders Tingvall (tall).

A. ALLMÄN BESKRIVNING 3

ADMINISTRATIVA DATA OM NATURRESERVATET 3
2. SYFTE, FÖRESKRIFTER OCH SKÄL FÖR BESLUT 4
3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN 4
3.1 Historisk och nuvarande markanvändning 5
3.2 Områdets bevarandevärden 5
3.3 Källuppgifter 6

B. PLANDEL 7

1 SYFTE MED NATURRESERVATET 7
2 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK 7
2.1 Skötselområden 8
2.2 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder 8
2.3 Jakt 9
2.4 Utmärkning av reservatets gräns 9
3. TILLSYN 9
4. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING 9
4.1. Dokumentation och inventeringar 9
4.2. Uppföljning 9
5. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN 9
5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen 9

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets benämning:	Mörkvikens naturreservat	
NVR id:	2020366	
Beslutsdatum:	2009-12-16	
Län:	Östergötland	
Kommun:	Kinda	
Areal:	11,4 ha	
	Land:	11,4 ha
	Produktiv skogsmark	9,1 ha
Naturtyper: (Natura 2000 habitat)	9010 Västlig taiga (barrnaturskog)	11,4 ha

Prioriterade bevarandevärden

Naturtyper	Barrnaturskog
Arter/grupper	Vedlevande arter
Struktur & funktion	död ved, åldriga barrträd

Övrigt:	Området finns redovisat i Naturvårdsverksrapport ”Skyddsvärda statliga skogar” från 2003.
Markägare:	Naturvårdsverket
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen Östergötland
Lägesbeskrivning:	Naturreservatet ligger 12 km nordväst om Kisa längs vägen mot Ulrika.

2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

(se reservatsbeslut)

Figur 1. Översiktskarta. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

Naturreservatet ligger på den nordöstra delen av småländska höglandet. Trakten är ett sprickdalslandskap som präglas av en tallskogsdominerade höjder, bördiga sluttningar och svackor med lövrik granskog och småbrutna isolerade odlingslandskap i områden med bättre markförhållanden. Naturreservatet domineras av gammal långsamt växande barrblandskog där tall dominerar högre delar och gran dominerar i sluttningen. I området finns några mycket gamla grova tallar på ca 300 år.

3.1 Historisk och nuvarande markanvändning

Området är markerat som barrskogsbevuxen utmark på häradskartan från 1880. Området är mycket svårtillgängligt och domineras av blockiga bergbranter varför brukande av området alltid varit mycket svårt. Sannolikt har därför området inte varit speciellt präglat av vare sig bete eller skogsbruk annat än fläckvis. Genom området har en gammal väg gått. Jakten är utarrenderad.

3.2 Områdets bevarandevärden

A. Biologiska bevarandevärden

Områdets högsta naturvärden är knutna till den orörda, bitvis urskogsartade, karaktären med gamla tallar och granar och en relativt rik tillgång på död ved, något som är mycket ovanligt i dagens skogslandskap. Vad gäller de krävande och rödlistade arter som lever i området så är sannolikt de flesta knutna till död ved av gran.

Kärlväxter

Trädskiktet domineras till största delen av tall och gran och här och var står någon enstaka vårtbjörk och asp. I buskskiktet förekommer spridda enar och någon hasselbuske i den lägsta delen. Floran i fältskiktet är av ristyp med fläckar av örtrik typ. Blåbär dominerar tillsammans med lingon och kruståtel. Det finns inslag av knärot och någon enstaka pyrola samt vispstarr och blåsippa i den nedre delen.

Kryptogamfloran

I området finns flera krävande arter av lavar som växer främst på gamla senvuxna granar och död ved av tall. Gammelgranslav *Lecanactis abietina* och kattfotslav *Arthonia leucopellae* förekommer på äldre granar och den regionalt rödlistade arten nästlav *Bryoria furcellata* växer sparsamt på torra grangrenar på senvuxen gran. På tallved växer den rödlistade laven dvärgbägarlav *Cladonia parasitica.* Bland svampar märks här flera krävande arter på ved. Här finns till exempel den regionalt rödlistade ulltickan *Phellinus ferrugineofuscus* tillsammans med den rödlistade gulporingen *Junghuhnia luteoalba.* På fuktiga granlågor växer också den rödlistade levermossan vedtrappmossa *Anastrophyllum hellerianum.*

Fåglar

Ingen systematisk fågelinventering är gjord i området. Indikationer finns ändå på att området hyser en typisk häckfågelfauna äldre barrskogsområden. Här kan man regelbundet träffa på talltita, tofsmes, större hackspett och spillkråka.

Ryggradslösa djur

Det har ej gjorts någon inventering av den lägre faunan i området. Troligtvis är lokalen viktig för många vedlevande insekter med tanke på tillgången på död ved i olika nedbrytningsstadier. Kläckhål från krävande arter som bronshjon *Callidium coreaceum*, granbarkgnagare *Microbregma emmarginata* och vågbandad barkbock *Semanotus undatus* är påträffade här.

B. Geologiska bevarandevärden

Området är kraftigt kuperat med en kraftig nord-sydligt löpande förkastning som ger karaktär åt området. Området är högt beläget med högsta punkten på ca 220 m ö h (och den lägsta på ca 160 m ö h). Jordarten är morän som till största delen är svallad och jordlagret är generellt mycket tunt. I fläckar längst ner i branten har moränen större inslag av mo och mjäla. Berggrunden är granit.

C. Kulturhistoriska bevarandevärden
Inga fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar finns registrerade i reservatsområdet. I trakten finns gott om lämningar efter tjärdalar och kolmilor och det är sannolikt att tjärbränning och kolning förekommit även inom reservatet. Genom reservatet går även en gammal väg (se skötselkarta).

D. Intressen för friluftslivet
Området är svårtillgängligt trots närheten till väg. Besökare hänvisas därför till parkeringen i det närliggande Kottebo naturreservat. Från reservatets högsta punkt är utsikten god.

3.3 Källuppgifter
Skyddsvärda statliga skogar, rapport 5340. Delrapport Götaland. Naturvårdsverket 2004.

Fornminnesregistret, via Länsstyrelsens EGIS.

B. PLANDEL

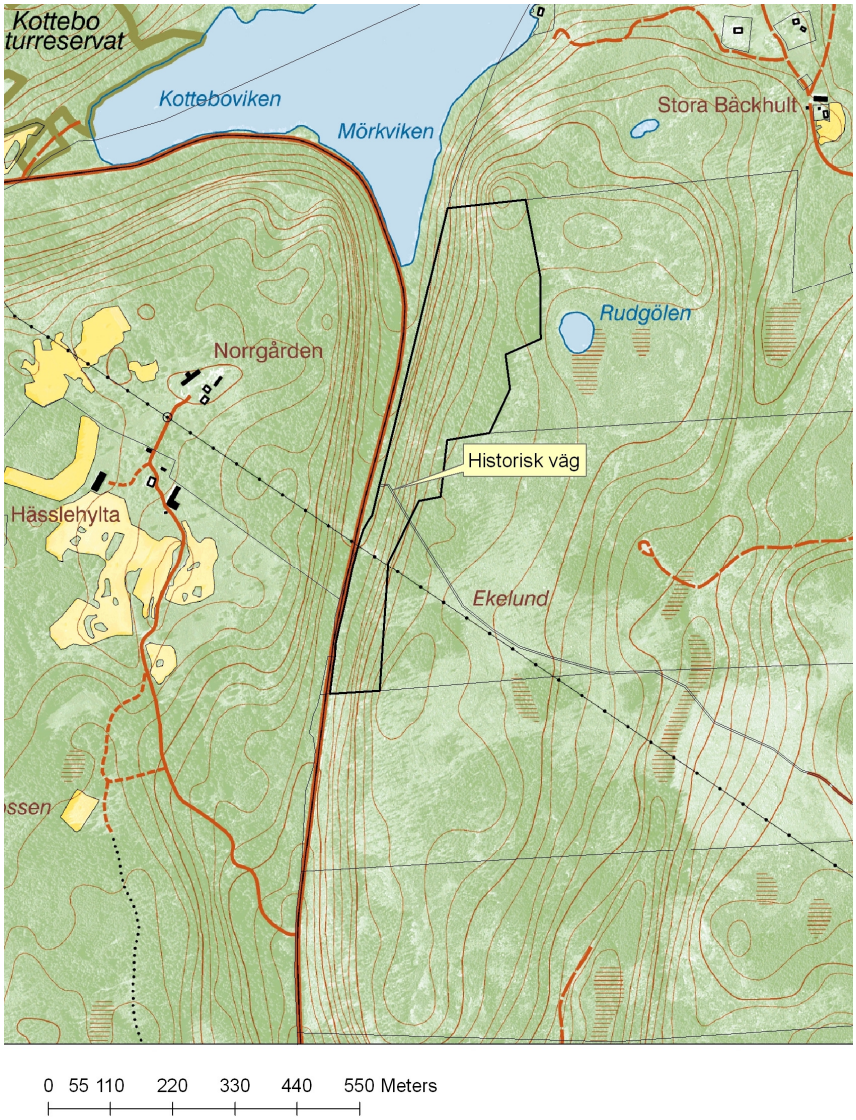
1 Syfte med naturreservatet

Syftet med Mörkvikens naturreservat är att bevara den värdefulla livsmiljön Västlig taiga med barrblandskog och inslag av mycket gamla tallar i gynnsamt tillstånd. Livsnödvändiga miljöer och strukturer för hotade, sällsynta och hänsynskrävande arter i området, t ex gamla träd och död ved, ska förekomma i gynnsam omfattning.

2 Disposition och skötsel av mark

Naturreservatet ska i huvudsak lämnas för fri utveckling. Om fornlämningar eller kulturhistoriska lämningar påträffas i reservatet ska dessa skötas på ett sådant sätt att lämningen bevaras. Om stora stormfällningar med mer än 10 skm^3 gran per hektar och två år sker så barkas färska granlågor för hindra stora angrepp av granbarkborre.

Se vidare under respektive skötselområde.

Figur3. Skötselkarta. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

2.1 Skötselområden

Reservatet har bara ett skötselområde. I en mycket begränsad del kommer frihuggning av ett antal riktigt gamla tallar göras för att gynna de grova och gamla träden och dess följearter. En viss skötsel riktas även av kulturmiljöskäl mot den gamla väg som passerar genom området.

Skötselområde 1, barrskogen
Areal: 11,4 ha

Naturtyp enlig Natura 2000: "9010 Västlig taiga" 11,4 ha
Målnaturtyp: 9010 - 11,4 ha

Beskrivning
Skötselområdet består av äldre barrblandskog med ett visst inslag av äldre björk och asp. De högre delarna är dominerade av tall och sluttningens lägre delar domineras av gran. Området är som helhet av hög ålder och det är gott om såväl gammal tall som gran. De äldsta träden är en grupp tallar som återfinns i reservatets norra del, dessa är mellan 270 och 330 år. På gamla grankvistar växer den krävande nästlaven och på stammarna växer kattfotslav och gammelgranslav och på torrgranar finns gnagspår efter sällsynta insekter (se under biologiska bevarandevärden ovan). Genom området löper en övergiven väg med gamla anor.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd
- Området ska bibehålla och utveckla sina naturskogskvalitéer.
- Mängden död ved ska ligga på ungefär 20-40% av virkesförrådet med utrymme för naturliga variationer i tid och rum.
- Granen ska utgöra minst 25% av virkesförrådet. Tallen ska utgöra minst 50 % av virkesförrådet.
- Området ska ha en gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-habitatet "9010 Västlig taiga, undertyp barrnaturskog".
- Den gamla vägen hålls fri från träd och sly och bibehåller sitt nuvarande skick.

Åtgärder
Restaureringar:
- De riktigt gamla grova tallarna i reservatets norra del frihuggs från granar som tränger dem.
- Ca 10 tallar ringbarkas för att skapa torrakor eller lågor av medelgrov tall.
- Den gamla vägen huggs fram.
- Området lämnas för övrigt för fri utveckling.

Löpande skötsel:
- Återkommande röjning av vägen vid behov.
- Om mer än 10 skm^3 gran per hektar och 2 år blåser omkull barkas granvindfällena för att motverka stora angrepp av granbarkborre.

2.2 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Prioritet
Frihuggning av tall i blandskog	2010-2015	1
Framröjning av kulturlämning (väg)	2010-2020	2
Skapande av tallved	2010-2020	1

2.3 Jakt
Jakt enligt gällande lagstiftning är tillåten i reservatet. Vid jakt får jakthund användas. Älgdragare för fällt vilt får användas med stor försiktighet. Markskador pga körning ska undvikas.

2.4 Utmärkning av reservatets gräns
Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

3. Tillsyn
För närvarande bedöms ingen speciell tillsynsman behövas inom reservatet. Tillsyn av reservatet skall ombesörjas av länsstyrelsen.

4. Dokumentation och uppföljning
Skötseln av naturreservatet ska ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser måste därför alltid följas upp. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

4.1. Dokumentation och inventeringar
I dagsläget prioriteras inga fördjupade inventeringar.

4.2. Uppföljning

4.2.1. Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd
Uppföljningen skall ske enligt fastställda metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000. Lämpliga parametrar för uppföljning i reservatet är hur arealen av naturtypen, och hur dess ingående strukturer och funktioner, dvs trädslagssammansättning och död ved, förändras.

4.2.2 Uppföljning av effekter av skötselåtgärder
En uppföljning av naturvärdenas utveckling ska ske i de områden där åtgärder genomförs. Genomförandet av skötselplanens åtgärder skall följas upp så att den genomförda skötseln leder till att bevarandemålen uppfylls på sikt.

5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen
Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen.